

ONDERZOEK NAAR DEN VISCHSTAND IN ENKELE MEERTJES IN DE BUURT VAN BUITENZORG

Op zoek naar goed vischwater voor de hengelsport, waarbij wij in verband met de transportkosten wel gebonden waren aan de onmiddellijke omgeving van Buitenzorg, onze woonplaats, viel onze aandacht op de verschillende meertjes op den weg naar de kalkheuveld van Koeripan, plassen, die hier „setoe” genoemd worden.

Fig. 1. Een van de honderd „Setoes” in de buurt van Buitenzorg.

Ons succes met den hengel is tot nu toe practisch nihil geweest, zoodat wij besloten de oorzaak daarvan eens grondig te onderzoeken. Daarvoor moest in de eerste plaats worden nagegaan welke soorten visch deze meertjes bevolken, en om dat naar behooren te kunnen doen, exploreerden wij een tweetal van deze „setoes”.

De omstandigheden waren wel bijzonder ongunstig, aangezien het den

vorigen dag zeer zwaar geregend had, waardoor het peil zóó gestegen was, dat met het betrekkelijk smalle net slechts een gering gedeelte van het meer, dat hier en daar vrij diep is, op afdoende wijze kon worden bewerkt.

De voorwaarden bij een dergelijke vischvangst zijn usantieel: een derde van de vangst voor den eigenaar van het net, een derde voor de visschers, die te water gaan en een derde voor den eigenaar van het water.

De vangst was ditmaal klaarblijkelijk voor de visschers, die het water reeds kenden, dermate onbevredigend, dat zij het na den derden trek opgaven, onder mededeeling, dat het zóó toch niets gaf. Wat er nog gevangen werd, kregen wij uit het zeer ondiepe inundatiegebied, ondergelopen weiland. Helaas hebben wij niet de geheele vangst kunnen wegen en meten, maar het is toch de moeite waard om de globale resultaten te vermelden.

1. *Macrones planiceps* (C.V.) — ba o eng, 3 stuks, gemiddeld ongeveer 25 cm lang; gewicht niet bekend.

2. *Osteochilus hasselti* (C.V.) — nilem, 9 stuks, het grootste exemplaar, veel grooter dan de rest, woog 190 gram en was $22\frac{1}{2}$ cm lang.

3. *Hampala macrolepidota* (C.V.) — hampal of hampalong, 10 stuks, alle klein en van dezelfde grootte, ongeveer 20 cm lang.

4. *Puntius javanicus* (BICK.) — t a w è s, die normaal in dit water in vrij groote hoeveelheden schijnt te worden gevangen, was schaars; slechts 10 kleine exemplaren, waarvan de eenzame grootste 325 gram woog en 24 1/2 cm lang was.

5. *Mystacoleucus marginatus* (C.V.) — regis (Mal.), genggèhèk (Soend.), wij vingen daarvan niet minder dan 220 exemplaren, alle ongeveer van dezelfde grootte en van een gemiddeld gewicht van 20 tot 25 gram per stuk.

Van het gezichtspunt van den hengelaar uit bekeken, is het resultaat van

Fig. 2. Visschers-idylle: de jeugd zorgt voor het vischmenu.

deze vischvangst weinig hoopvol, aangezien van al deze vischsoorten slechts de b a o e n g (1) en de h a m p a l (3) met den hengel te vangen zijn.

Verder was het zeer opmerkelijk, dat verschillende soorten, die in de buurt van Buitenzorg vrijwel overal zeer algemeen zijn, en waarvan de visschers verklaarden, dat zij ook in dit meertje voorkwamen, geen enkel exemplaar werd gevangen. Het zijn:

a. *Clarias*-soorten — l é l é en l e u n d i.

b. *Macrones nigriceps* — k e t i n g — hiervan vingen wij een week later in de Setoe Djati in één trek 91 exemplaren!

c. *Rasbora*-soorten — p a r a i — vermoedelijk was voor deze visch het net te wijdmazig, evenals voor andere kleine soorten.

d. *Cyprinus carpio* — g o u d v i s c h.

e. *Puntius orphoides* (C.V.) — m a t a m e r a h, beureum mata, of beureum panon.

f. *Ophiocephalus*-soorten — g a b o e s en b o g o k.

g. *Osphromenus goramy* — g o e r a m i.

h. *Helostoma temminckii* (C. V.) — t a m b a k a n.

Ziehier het resultaat van dezen weinig gelukkigen vischdag.

Op 22 December d. a. v. beproefden wij ons geluk in een ander meertje, ook in die buurt.

Onze verwachtingen waren niet bijster hoog gespannen, hoewel wij het voordeel hadden een veel beter en breeder net te kunnen gebruiken en ons verzekerd werd, dat de vischstand daar beter was dan in het vorige vischwater.

Ook dit maal waren helaas de omstandigheden verre van ideaal; de waterstand was hoog, zoodat het grootste gedeelte van het meertje, dat ongeveer 5 ha groot is, te diep was geworden en zelfs met het breede net onmogelijk kon worden afgevischt. Het is natuurlijk moeilijk te schatten welk oppervlak werd bewerkt, maar vermoedelijk was dit niet meer dan één hectare, waarvan de helft bij de in- en bij de uitstrooming.

Bij het wegen en het meten werden de visschen eerst op ongeveer dezelfde afmetingen gesorteerd, hetgeen des te gemakkelijker kon, aangezien het wel leek, alsof telkens een heele school van denzelfden leeftijd werd verschalkt. Hieronder volgen de resultaten.

1. <i>Macrones planiceps</i> (C.V.) — b a o e n g — 15 stuks	3.5 kg
3. Eén enkele, zeer groote <i>Cyprinus carpio</i> — g o u d v i s c h	4 „
4.* <i>Cyclocheilichthys spec.</i> ¹⁾ — s e r è n, kleingoed, 14 stuks	0.5 „
5. <i>Osteochilus hasselti</i> (C.V.) — n i l e m, 10 stuks	3 „
6. <i>Hampala macrolepidota</i> (C. V.), h a m p a l of h a m p a l o n g: een flinke serie van bijna alle gelijkzware dieren, 42 stuks	10.5 „
bovendien nog twee grootere, tezamen wegende	1.5 „
8. <i>Puntius javanicus</i> (BLKR.), t a w è s; onder de hier gevangen exemplaren bevonden zich slechts een paar kleintjes; de meerderheid was bijzonder groot, nl. 23 stuks, die alle uniform bijna één kilo wogen, wat voor deze visch wel heel zwaar is.	
	14 stuks 11 kg
	9 „ 7 „
	23 stuks
9. Wat gemengd kleingoed van t a w è s en n i l e m	18 „
	0.8 „
	Totaal 40.8 kg

TWEEDE TREK.

1. <i>Macrones planiceps</i> (C.V.) — b a o e n g, 15 stuks	3 kg
2. <i>Macrones nigriceps</i> (C.V.) — k e t i n g genoemd, een enorme school van niet minder dan 91 stuks. Ik wijs er op, dat dit soort in de eerste trek bij den uitlaat van het meer geheel ontbrak; opmerkelijk is, dat zij zich klaarblijkelijk bij voorkeur ophouden bij den inlaat van de setoe	7 „
4. <i>Cyclocheilichthys spec.</i> ¹⁾ — s e r è n, kleingoed, 33 stuks	1 „
6. <i>Hampala macrolepidota</i> (C. V.) — h a m p a l of h a m p a l o n g, een groot aantal kleinere exemplaren van ongeveer gelijke grootte, 30 stuks	1.5 „
Eén zeer groote	1.5 „
	14.0 kg

¹⁾ De determinatie dezer soort is niet zeker, daar het exemplaar dat voor de naamsbepaling moest dienen, verloren is gegaan.

transport 14.0 kg

De vraag rijst, of het mogelijk is, dat ook deze roofvisch in scholen leeft; in het algemeen is dit toch met roofvisschen niet het geval. Het ware misschien ook de moeite waard om de maaginhoud van deze soort eens na te gaan.

7. Een enkele <i>Puntius orphoides</i> — mata merah, beureum mata of beureum panon, die in de Setoe Kemang geheel ontbrak	05 „
8. <i>Puntius javanicus</i> (BLKR.) — tawès, een exemplaar	1 „
	<u>Totaal 15.5 kg</u>

In totaal werd dus in deze twee trekken gevangen 56.3 kg visch, waar voor water met een dergelijk slechte reputatie niet kwaad is.

Verdeeld over de verschillende soorten was de vangst als volgt: (Van de grootste exemplaren werden maten genomen van lengte en breedte).

1. <i>Macrones planiceps</i> (C.V.) — ba oeng — 30 stuks — 36×8 cm	6.5 kg
Verschillende exemplaren hadden kuit.	
2. <i>Macrones nigriceps</i> (C. V.) — keding — 91 stuks — 24×8 cm	7 „
3. <i>Cyprinus carpio</i> — goudvisch, — één — 63×20 cm	4 „
4. <i>Cyclocheilichthys</i> — serèn, alles kleingoed, 47 stuks — 20×6 cm	15 „
5. <i>Osteochilus hasselti</i> (C.V.) — nilem, 10 stuks — 29×9.5	3 „
Het grut, dat samen met de kleine tawès werd gewogen, kan verwaarloosd worden.	
6. <i>Hampala macrolepidota</i> (C.V.) — hampal, 72 stuks — 56×14 cm	11.5 „
2 —	15 „
1 —	1.5 „
7. <i>Puntius orphoides</i> (C.V.) mata merah — één — 26×8 cm	05 „
8. <i>Puntius javanicus</i> (BLKR.), — tawès — 24 stuks	19 „

Van de vijf grootste werden de maten genomen: 38×16 , 41×15 , 39×16 , 40×16 en 40×16 cm.

Opmerkelijk is, dat *niet* werd gevangen een aantal soorten, die volgens algemeene inlichtingen van de bevolking en speciaal de visschers, normaal ook worden gevangen. Vermoedelijk bedoelt men daarmede den drogen tijd, wanneer men grootere gedeelten van het water kan afvisschen met de beschikbare, vrij smalle netten. Het zijn:

- Groote exemplaren van *Clarias*-soorten — lèlè en leundi.
- Groote exemplaren van *Ophiocephalus*-soorten — gabo es en bogok.

Wel werden met een zeer fijnmazig net, bij het vangen van uiterst kleine Gobiïden en insectenlarven langs den kant ook buit gemaakt één zeer kleine lèlè, waarvan de soort niet was na te gaan, twee kleine gabo esjes (*Ophiocephalus striatus* BL. en één *Panchax* (H.B.), kepala timah.

c. Verder werd hier geen enkele regis — gevangen, waarvan in de vorige plas 220 exemplaren in het net kwamen.

d. *Rasbora*-soorten — parai, die uiterst algemeen zijn, misten wij ook, vermoedelijk doordat de mazen van het net te wijd waren; maar het wijst intusschen op de afwezigheid van groote exemplaren.

e. *Osphromenus goramy* LAC. — goerami, houden zich volgens de visschers in dieper water op, dat door den hoogen waterstand niet af te visschen was.

f. *Helostoma temminckii* C.V. — tambakan, moet hier ook gevangen worden in den drogen tijd; vermoedelijk leeft deze soort — een labyrinthvisch — ook in dieper water.

Als hengelvisschers zijn wij over deze plas beter te spreken dan over de eerste, gezien het groote aantal hampals, die natuurlijk op een of andere manier met den hengel te vangen zijn. Uit het maagonderzoek zal wel blijken, wat het beste aas is en ik vermoed, dat met ons, vele hengelaars met belangstelling onze onderzoekingen zullen volgen.

H. HUIJSMANS.